

“LÜTFİ PAŞA VE TEVÂRİH-İ ÂL-İ OSMAN” ÜZERİNE

Hayati DEVELİ*

Kayhan Atık, *Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman*, Kùltür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, XIII + 538 s. ISBN : 975-17-2768-5

Doktora tezleri akademik kariyerin ilk ve ancak en önemli adımıdır. Doktora hazırlayan bir bilim adamı adayı, sahasıyla ilgili çalışmaların metodunu; kaynak kullanmayı, verileri tenkit ve telif etmeyi öğrenir. Ya daha önceki bir metodu başarıyla kullanarak bir tez ortaya koyar veya yeni metotlar geliştirerek bilime katkıda bulunur. Doktoranın başarılı olabilmesi için öncelikle danışmanın gereken yeterlikte olması, öğrencisine zaman ayırması gerekir. Bazen öyle tezlerle karşılaşırız ki, aday, bilimsel metotları kullanmayı, ortaya orijinal bir eser çıkarmayı bir tarafa bırakın, Türkçeyi dahi doğru dürüst kullanma gücüne sahip görünmüyor. Alanıyla ilgili, en geç yüksek lisans seviyesinde edinilmesi gereken bilgi ve becerileri edinmemiş, edinme gayreti göstermemiş olabiliyor. Doktora bağımsız bir çalışma olmadığına, bir danışmanın gözetiminde hazırlandığına göre, demek ki bu çalışmaların bilimselliğinden sorumlu olan danışmanlar da ya öğrencileri kadar yetersiz ya da bilimselliğın gerektirdiği çalışma disiplinine sahip değiller.

Bunun önüne geçmenin yolu öncelikle otokontrol, sonra da meslek içi kontroldür. Kiři işe başlarken ben yüz aklığına vesile oluşturacak bir çalışma yapmalıyım, bilim dünyasının her ferdi yaptığım işi takdir etmeli, diye yola çıksa kendisi için uykuyu haram edecek; bir kelime, bir harf için parçalamadık sözlük, çalmadık kapı bırakmayacak. Yanlış veya eksik bir çalışma yapmanın ağır sorumluluğunu duyacak... Birçok bilim adamı bu bilimsel endişeleri ve sorumluluk duygusunu hayat tarzının ayrılmaz bir parçası hâline getirerek akademik hayatını sürdürmüş, muhalled eserler ortaya koyabilmişlerdir.

Akademik unvanlı her eser ise ne yazık ki, bu ölçülere uyularak, bu endişeler taşınarak verilmiyor ve o zaman ortaya bilimselliği su götürür ürünler

* Doc. Dr. İstanbul Kùltür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakùltesi. E-mail: h.develi@iku.edu.tr

çıkıyor. Kayhan Atik'in doktora tezi olarak hazırladığı ve Kültür Bakanlığı tarafından basılan *Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman* isimli eser de böyle bir eser. Eser hem hazırlayanın Türkçe bilgisi, hem metod ile ilgili eksiklikleri, hem de hazırlanan metni kurmadaki yetersizlikleri ile hayli kusurlar içeriyor. Hazırlayanın Türkçe bilgisinden olmasa da metottaki hatalardan ve metin kurmadaki yanlışlardan hazırlayan kadar danışmanın da, sonra böyle bir eseri kontrol ettirmeden yayımlayıp basan Kültür Bakanlığı'nın da sorumluluğu var. Bakanlık işin bilimsel yanını bilmiyorsa da Türkçe zaaflarını da mı görememiştir?

Kayhan Atik'in hazırladığı çalışmanın inceleme kısmını yazarken Türkçeyi affedilemeyecek ölçüde özensiz ve yanlış kullanması bir metod sorunu olmaktan çok öte, bir "dil sorumsuzluğu"dur. İmlâsı bozuk, cümleleri düşük diye birçok ortaokul, lise öğrencisini haşlarken, Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmış bir doktora çalışmasının bunca özensizlik ve yanlışlarla dolu olması kabul edilebilir değildir. Aşağıda bazı imlâ yanlışlarından ve cümle bozukluklarından örnekler vermek istiyorum :

Yapım eklerinin kesme işaretiyle ayrılması : Osman'lı (s.1) ~ Osmanlı (s. 1).

Unvanın küçük harfle yazılması : emir Süleyman (S. 1).

Virgulun yanlış yerde kullanılması :

Ahmedi'nin manzum olarak kaleme aldığı, "Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-ı Âl-ı Osmân" (s. 1).

Ebu'l Hayr'ın, "Fetih-nâme'si" (s. (s. 2).

Şükrü'llâh'ın, (öl. 1488) "Behcetü't-Tevârih"i (s. 2).

Bizde [Biz de olacak!] çalışmamızda, Lütfi Paşa'nın hayatı ve eserlerini, tarih ve metodolojisini, ortaya koymaya çalıştık. (s. 3).

Hatta buralarda ki, nesirle şiir o kadar birbirine kaynaşmıştır ki, ...(s. 15)

Söz dizimi yanlışları, yani cümle bozuklukları ise okuyucuyu hayrete düşürecek kadar çoktur. Vereceğimiz birkaç örneğin doğru şekillerinin nasıl olması gerektiğini açıklamaya çalışmayacağız. Türkçeyi bilen her okuyucu bunları kolayca düzeltebilir :

Ayrıca Fatih devrinden günümüze ulaşan tarihler ise, Şükrü'llah'ın (öl. 1488) "Behcetü't-Tevârih"i; Farsça olan ve on üç bölümden meydana gelen bu tarihin sadece son bölümü Osmanlılarla ilgilidir. Enveri "Düstürnâme". Türkçe ve manzum bir eserdir. Vezir-i azam Nişancı Mehmed Paşa'nın (öl. 1481) "Tevârih-i Âl-i Osman"ı da Arapça mensur bir eserdir. (s. 2)

Meselâ, Lutfi Paşa ve Rustem Paşa gibi. (s. 2)

... muhteva açısından çeşitli farklılık göstermelerine rağmen... (s:2)

XVI. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlayan ve genellikle aydın tabaka için yazılan tarihçiliğin yanında, iptidailikleri bütün özellikleriyle goze çarpan, XV. yüzyılın avami (popüler) tarihçiliğin ürünleri olarak değerlendirilir. (s. 2-3)

Bununla beraber, tashih ve tahşiyede takib edilen usul o günün geçerli bir metodudur, bilgi ve yazar hatası değildir. (s. 3)

Fakat her ne kadar bir şeyler söylemiş isek de merhum Âli Bey'in bu çalışması son derece gayret ve azimle yapılmış bir çalışmadır. (s. 3)

Fakat ayrıca İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi nüshasını, Türk Tarih Kurumu ve Viyana nüshalarından da ana nüshamız gibi faydalandık. (s. 4)

Bütün gayemiz neslimize, Osmanlı eski harflerle yazılmış olan bir eseri yeni nesle sunarak, hizmet etmeye çalışmaktır. Umarız ki kültürümüze katkıdaki arzu ettiğimiz gayelere yetişmiş olalım. (s. 4)

Metot :

Sayın Atik'in hazırladığı metin, Âli Bey'in h.1341/m.1925'te [1341'in miladî tarihe çevirisinde de bir hata var, 1922/1923 olmalı idi] yayımladığı metnin Osmanlı alfabesinden günümüz Türk alfabesine çevrilmesinden ibârettir. Benim sayın Atik yazdıklarından anladığım, bugün metnin yazma nüshalarının nerede olduğu belli değildir. Elimizde sadece Âli Bey tarafından yaptırılmış olması muhtemel fotoğraf nüshalar ile Türk Tarih Kurumu'ndaki nüsha vardır. Atik, bu nüshanın Arkeoloji Müzesindeki fotoğrafların aslından istinsah edilmiş olduğu kanaatindedir. Viyana Milli Kütüphanesi'ndeki nüshayı ise sayın Atik'in görmediği anlaşılıyor. Metni kurarken bahsi geçen fotoğraflardan yararlandığını söylüyorsa da nerede ve nasıl yararlandığını göstermemiş, herhangi bir nüsha farkına işaret etmemiştir. Metnin sonundaki açıklama ve notlar ise Âli Bey tarafından hazırlanan notların günümüz alfabesine aktarılmış biçimidir. Âli Beyin hazırladığı bu notlar, kendi zamanına göre oldukça ayrıntılı ve başarılıdır. Ne var ki, bu kısmın çevirisinin de birçok yanlış okumalarla dolu olması, anlaşılır ve faydalı olmasını engellemiştir. Daha da üzücü olan, metni hazırlayanın ve doktora danışmanın Âli Beyden günümüze metinde açıklanması, düzeltilmesi gereken hiçbir bilginin olmadığı, yani zımnen Türk tarihçiliğinin aradan geçen zamanda hiçbir bilgi üretmediği kanaatinde olmalarıdır.

Âli Bey'den sonra *Tevârih-i Âl-i Osman* üzerinde ilk ciddi çalışmayı, Türkiyat Mecmuasındaki makalesiyle, Fuad Köprülü yapmıştır, denilmekle birlikte bu çalışmanın künyesi tam burada bir dipnotla verilmiyor. Aynı eksik bu kısa paragrafta iki kez daha tekrarlanıyor : "Fakat Lütfi Paşa'nın diğer eserleri üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca "Tevârih-i Âl-i Osmân", Almancaya da tercüme edilmiştir." Bunları kim, nerede, ne zaman yapmıştır?

Bir metni transkribe etmek demek, bire bir harf çevrimi yapmak demek değildir. Böyle bir usul de vardır, ki transliterasyon derler. Transliterasyon yaparken her harfe başka bir alfabeden bir harf karşılığı koyarsınız, onları yorumlamaya, yazılmayan harfleri yazmaya çalışmazsınız. Transkripsiyon

yapıyorsanız harfleri yorumlarsınız. Meselâ kef harfini bazen /k/, bazen /g/, bazen de /ñ/ olarak okursunuz. Kef-lâm-dal-mim şeklinde yazılan ve yüklem olduğu belli olan kelimeyi *keldüm keldim kıldüm kıldım geldüm geldim* şekillerinde okuyabilirsiniz. Eğer metniniz Doğu Türkçesine aitse baştaki harfi /k/ olarak okumanız gerekir, Batı Türkçesinde aynı harfi /g/ olarak okumalısınız. Metniniz Batı Türkçesine ait ve meselâ 13.-17. yüzyıllara ait ise bu kelimeyi *geldüm* şeklinde okursunuz, 19. yüzyıla aitse *geldim* şeklinde okursunuz. Anlaşıldığı gibi bunu yaparken bir takım dilbilimsel kriterlerden hareket etmeniz gerekir. 14. yüzyılın dili ile 19. yüzyılın dili aynı değildir. Bu eseri hazırlayan sayın Atik ise öyle anlaşıyor ki, bu konularda hiç zihin yormamıştır. Elbette, danışmanı ve diğer hocaları öğretmediyse nereden bilebilir? Meselâ bazen *virub* diye okuyor, bazen *virüb. saña* yazacak yerde *senâ* (s. 155) yazıyor. *incutdugi* (s. 162), *itdugi* (s.244), *bilur* (s. 168), *iluñe* (s. 169), *Osmân oğlımuş* (s. 212), *bühtân imüş* (s. 212) *iduben* (s. 254), *duruşe* (s. 254), *dökavuz* (s. 259), *koniser*, *korıser* (doğrusu *kurısar* olacak!) (s. 260), *demurden* (s. 263), *küşadub* (yani *kuşadup* !) (s. 280), *Rum-ilüli* (s. 301), *küşâdup* (kuşadup) (s. 303), *kendusi* (s. 302) vs. vs. yazıyor ki, hangi devir ve yörenin Türkçesidir anlamak mümkün değil. Günümüz Türkçesini doğru kullanmakta önemli kusurları olan bir adayın yüzyıllar öncesinin Türkçesi hakkında bir bilgisinin olmaması, Türkolojinin tarihsel dilbilim alanındaki kazanımlarından lisans seviyesinde bile haberdar olmaması şaşılacak bir durum değil belki de!

Temel Türkoloji bilgileri bu seviyede olan bir adayın metinde karşılaştığı filolojik güçlükleri yenmesi nasıl beklenebilir? Tanımadığı kelimeler için hangi sözlüklere bakmış? Kaynakçasına göre Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat'i*, ve F. Steingass'ın *Persian-English Dictionary*'si. Türkçe kelimeler için sadece C.Dilçin'in düzenlediği *Yeni Tarama Sözlüğü*. Demek ki, aday yaklaşık 450 yıl önce yazılan bir metnin dilini çözmek için bu üç sözlüğü yeterli görmüş. Acaba onlara bakmayı bilebilmiş mi? Meselâ bugün kullanılmayan Türkçe kelimeleri doğru okumada *Yeni Tarama Sözlüğü*'nden gereği gibi faydalanabilmiş mi? Şu örneklerle bakılırsa buna olumlu cevap vermek mümkün gözüküyor :

yegleyübdür (= yeñileyüpdür) (s. 145), *yegilesin* (= yeñilemesin) (s. 145), *torgurdi* (= turgurdi) s. (146), *devruşdı* (= dürüşdi "çalıştı, gayret etti") (s. 146), *getürmekde* (= götürmekde) (s. 146), *duruşub* (= dürüşüp "gayret edip") (147), *ögürdi* (= öñürdi "önce") (s. 147), *ögünde* (= öñünde) (s. 153), *yigidi yegli* (= yigidi yeñili) (s. 154), *nâ-gerek* (= ne gerek) (s. 154), *bilkeleyüp* (= belifleyüp) (s. 154), *uruturup* (= örü turup), (s. 155), *yögünüp* (= yüküntüp "eğilip"), (s. 155), *safrak* (= sağrak), (s. 155), *yegit yigil* (= yigit yeñil) (s. 155), *el karup* (ıkarup "hücum edip") (s. 267), *kusakuna kuvvet* (= kuskuna kuvvet) (s. 280), *nevkerleri* (= nökerleri) (s. 300), *ümidleri pû idi kim* (ümidleri bu idi kim) (s. 302), *itmek* (= eyitmek) (s. 313) vs. vs.

Türkçe konusunda bunca yetersiz bir adayın Arapça ve Farsça kelimeler, kelime grupları konusunda neler yapabileceği az çok tahmin olunur. Gözümüne çarpanların bazılarını örnek olarak kaydedelim :

ka'ide-i 'alîşan, havâkin ile (= kâ'ide-i 'âli-şân-ı havâkin ile) (s. 144)

kut tutmuşdı (= kuvvet tutmuşdı) (s. 146)

Ey hilâfet-serîrinin şâhı / Vey adâlet-sipîhrinin mahı (= Ey hilâfet serîrinün şâhı / V'ey adâlet sipîhrinün mâhi) (s. 149)

Ey sehâ-mülkîdâ sipehsâlâr / Vey şecâ'at-mülkîdâ nâmdâr (= Ey şehâ mülkide sipehsâlâr / V'ey şecâ'at mülkide nâmdâr) (s. 149) Buradaki şiir Doğu Türkçesiyedir. Batı Türkçesini bilmeyenin Doğudakini bilmesini beklemek hayalcilik olurdu.

bîze-i İslâm (= beyza-i İslâm) (s. 146)

'Âlem ehl-i katında zerre misâl (= 'Âlem ehli katında zerre misâl) (s. 149)

Tâ zuhûr eylediñ bu âlem-ârâ (Tâ zuhûr eyledün bu 'âlem ara) (s. 149) Burada *ara* Türkçe bir kelime olup "içinde" anlamındadır. Tabii birde Farsça sıfat-fiil şekli olan –ârâ "süsleyen" kelimesi var. (meclis-ârâ örneğinde olduğu gibi). Aday kaynakçada Doğu Türkçesi için işine yarayabilecek bir kaynak göstermediği için kelimenin Türkçe olduğunu anlamamasını biz anlıyoruz.

Ehl-i İslâmîga ri'âyet kıl (Ehl-i İslamıga ri'ayet kıl) (s. 149). Buradaki yapıyı da adayın Doğu Türkçesi bilgisi olmadan anlaması mümkün görülemezdi.

çihar-ı yar (=çehâr-yâr) (s. 149)

âmânsın sen (=emânsın sen) (s. 149)

dâd-ı hâh (= dâd-hâh) (s. 149)

Bid'at-ü fisk-ı yıkdı (s. 150). Böyle bir okuyuş da akıllara sezadır. Metni hazırlayan, Âlî Bey'in notlarını anlayacak yeterlikten de uzak görünüyor. Bu notları okuyabilmiş olsa metni düzeltebilirdi. Buna göre metin "Bid'at ü fiskı yıkdı 'âlemni / Fıskı hakdın ayırdı âdemni"

evvel kaçup giden leşkerden (= ol kaçup giden leşkerden) (s. 170)

tevâduğın (herhalde tevâzûn olacak!) (s. 170)

Şöyle itdi ceng bardumı sipâh / Kâfirin itdi felekde mihr u mâh (s. 245) Burada *bardum* kelimesi problemlidir, Âlî Bey'e göre "ikinci" anlamı taşıyor. Ancak kelime *pârdum* "paldım" anlamında olabilir. Her iki halde de ceng kelimesi ile izafetli okunmalıydı. *Kâfirin* kelimesi *K'âferin* olacak. Bunu Âlî Bey anlamış, ancak metni hazırlayan farkında değil.

Sikender dediler bu işde tedbîr (= Senindir dediler bu işde tedbîr) (s. 259)

ev baş bed-ma'âşlar (= evbaş-ı bed-ma'âşlar) (s. 301)

tenbiye idüp (= tenbîh idüp) (s. 302)

Aday sık sık Türkçe iyelik veya yükleme hâli eki ile Arapça nisbet ekini birbirine karıştırmaktadır :

bilâd-ı Horasânî harab u yebâb ... itdikde (= Horosan'ı) (s. 153)

pâdişâhın bir mashara 'Arabî var idi (= Arabı var idi) (s. 164)

vesvese-i şeytânî galebe idüb (= vesvese-i şeytânî galebe idüp) (s. 300)

demur kapuya varub = Demürkapu'ya varup (s. 301)

Ejder Hân'a varub = Ejderhan'a varup (s. 301) Demürkapu ve Ejderhan yer adları indekslerde yer almıyor, demek ki aday ne olduklarını anlayamamış.

Metni neşre hazırlayanın eski metinleri okuyabilme gücü, filolojik donanımı, yaptığı işin neye benzediği, danışmanının bu metni ne derece kontrol ettiği aşağıdaki karşılaştırmadan açıkça görülebilir. Osman Gazi'nin gördüğü ve Edebalı'ye yordurduğu meşhur rüyanın Hoca Sadeddin Efendi tarafından nazmen ifadesinden ibarettir. Bu manzumenin bazı beyitlerini aşağıda veriyoruz. Naşirin okuyuşu birinci sütunda, bizim teklifimiz ikinci sütundadır :

Gördikim tali' oldı berme bedr	Gördi kim tâli' oldı bir meh-i bedr
Matla-i sadr-ı Şeyp 'Âli kadar	Matla'-i sadr-ı şeyh-i âlî-kadr
Naf Osmana çünkü itdi vurud	Nâf-ı Osmân'a çünkü itdi vürûd
Bir şecer bitdi Şahı na ma'dûd	Bir şecer bitdi şahı nâ-ma'dûd
Şöyle olmuş Bülend anıñ sakî	Şöyle olmuş bülend anuñ sâkı
Zilli orakı tutmuş âfâkı	Zıll-i evrâkı tutmuş âfâkı
Saye gâhında var cibal ve tellâl	Sâyegâhında var cibâl ü tilâl
Her cebel dameni'de maüzilal	Her cebel dâmeninde mâ-i zülâl
Kimisi çeşmeler binâsında	Kimisi çeşmeler binâsında
Kimisi seyran ider fenâsında	Kimisi seyrân ider finâsında
Baht vuş didesi olub bidar	Baht-veş dîdesi olup bîdâr
Edebaliden itdi isti'bâr	Edebalı'den itdi isti'bâr
Didikim ey civan-ı âl-i baht	Didi kim ey civân-ı âlî-baht
Oldun evlat-keyle malın taht	Olduñ evlâdun-ile mâlik-i taht

K. Atik'in çalışmasında Lütfi Paşa'nın hayatına dair bilgileri naklettiği kısım orijinal bir araştırmadan ziyade Tayyip Gökbilgin'in İslâm Ansiklopedisi'ndeki "Lütfi Paşa" maddesinde verdiği bilgilerin bazı kelimelerin günümüz diline aktarılıp, uzunca birleşik cümlelerin –aslında yanlış bir şekilde- basit cümlelere

çevrilmesinden ibarettir. Örnek ve ibret olması için bir paragrafını karşılaştırma amacıyla buraya alıyorum :

Gökbilgin : "Lutfi Paşa'nın sadâreti zamanında halline muvaffak olduğu en mühim hâricî meseleler, venedikliler ile sulh akdi ve Avusturya müzâkerelerini mahâretle idaresi idi..."

K. Atik : "Lütfi Paşa'nın sadrazamlığında başardığı en önemli iki mesele ise; Venediklilerle barış antlaşması ve Avusturya-Fransa görüşmelerini maharetle idare etmesidir..." (s. 10)

Gökbilgin : "Lutfi Paşa, o sırada Zapolyai'nın hizmetinden ayrılarak Ferdinand'ın temsilciliğine geçmiş olan Avusturya elçisi Laczky ile iki devlet arasındaki ihtilâflı meseleleri müzâkereye başladıktan sonra, Macaristan'da yeni bir vaziyet hâsıl olmuş, ölen Zapolyai'nın bütün memleketlerine sâhip olmak isteyen Ferdinand yeni murahhası Andrenicus Tranquilus'u dîvân-ı hümâyûna göndererek Lutfi Paşa'yı kendi dâvası lehinde kazanmağa çalışmış idi. Sadrâzam vukû bulan görüşmelerde Avrupa ahâline vâkif bir devlet adamı sıfatı ile, Laczky'ye sualler sormuş, Avusturya ile İran arasındaki ittifak müzâkereleri hakkında da nükteli beyânda bulunmuş ve nihâyet elçiye Osmanlı devleti hizmetine girmeği teklif etmiş idi."

K. Atik : "Önceden Zapolya'nın sefiri iken, Ferdinand'ın hizmetine geçen Avusturya elçisi Laczky ile Lütfi Paşa, iki devlet arasındaki ihtilâflı konuları görüşmeye başladıktan sonra, Macaristan'da yeni bir durum meydana gelmişti. Ölen Zapolya'nın tüm memleketine sahip olmak isteyen Ferdinand, yeni elçisi Andranicus Tranquilus'u Divan-ı Hümayun'a göndererek, Sadrazam Lütfi Paşa ve Vezir Rüstem Paşa'yı kendi leyhine kazanmaya çalışmıştı. Lütfi Paşa bu görüşmelerde, Avrupa'nın durumuna vakıf bir devlet adamı sıfatıyla, Laczky'e çeşitli sorular sormuştur. Avusturya-İran ittifak görüşmeleri hakkında nükteli açıklamalarda bulunmuş, sonunda da elçiye Osmanlı devleti hizmetine girmeyi teklif etmiştir..." (s. 10-11)

Gökbilgin : "Avusturya ile harp kararının icrâsına geçildiği ve Budin seferine çıkılacağı esnâda Lutfi Paşa birden-bire azledildi..."

K. Atik : "Avusturya ile savaş kararının uygulanmasına geçileceği ve Budin seferine çıkılacağı sırada, Lütfi Paşa aniden azledildi..." (s. 11)

Gökbilgin : "Lutfi Paşa, gerek saraydaki tahsil ve terbiyesi sırasında, gerek tâyin edildiği me'mûriyet mahallerinde muhitindeki âlim ve şâirler ile sıkı temas ve münasebeti neticesinde, mümkün olduğu kadar ilim ve mârifet tahsiline çalışmış, diğer devlet adamlarına nazaran, bu sâhada muayyen bir seviyeye yükselmiş idi..."

K. Atik : "Paşa, gerek saraydaki görevlerinde, gerekse taşrada tayin edildiği yerlerde, luhitindeki alim ve şairlerle sıkı münasebetler içindeydi. Mümkün olduğu kadar ilmi ve marifet tahsiline çalışmıştır. Böylece diğer devlet adamlarına nazaran, üstün bir seviyeye gelmiştir." (s. 13)

Yanlış okuma, yanlış anlama, anlayamama her metin neşrinde olabilir. Bunun hoşgörülebilir bir sınırı vardır. Kimi daktilo hatalarını, dalgınlık ve dikkatsizlik sonucu oluşan kimi kusurları bu işlerin zorluğunu bilen her akademisyen görmezden gelir. Lâkin bir metin baştan ayağa yanlış okumalarla doluyorsa, bu yanlış okumalar metni anlaşılabilir bir hâle getiriyorsa, ortaya konulan çalışma hem metot, hem de uygulama açısından tutarlıktan uzaksa, bir de Türkçe imlâ ve ifade yanlışları affedilemez ölçülerdeyse, böyle bir çalışma nasıl bilimsel olarak nitelendirilebilir? Şimdi sayın Atik'in yapması gereken, bu çalışmasını dikkatlice gözden geçirip düzelterek yeniden yayımlamaktan ibarettir.